یادداشت

بازار موهوم!

تیمور رحمانی

تحولات اخیر اقتصاد ایران سبب نوعی بهت و حیرت از سوی مصرف کنندگان، بنگاه‌ها، سیاست گذاران، مسئولان اجرایی و حتی اقتصاددانان شده است. اقتصاددانان اعم از اینکه در بدنه اجرایی دولت حضور داشته‌اند یا بیرون از حلقه تصمیم گیری و اجرایی بوده‌اند و قاعدتا باید مرجع درک پدیده‌های اقتصادی و پیش‌بینی تحولات اقتصاد کلان باشند، آنچنان سردرگم هستند که اولا توانایی جلب اعتماد عاملان اقتصادی و دستگاه سیاست گذاری و اجرایی برای کمک به حل مشکلات را ندارند و ثانیا به‌رغم داشتن نقد فراوان به دولت و وضعیت اقتصادی کشور از ارائه راه حل مشخص و قابل اجرا(با لحاظ مجموع ملاحظات موجود) ناتوان هستند. آنچه دردناک‌تر است این که بروز چنین شرایطی سبب شده است حتی اقتصاددانان در تحلیل خود از اصطلاحات عجیب و ناشناخته و غیر حرفه‌ای استفاده کنند که وجه تمایز آنها را نه تنها با صاحب‌نظران سایر علوم بلکه حتی با افراد عامی کمرنگ کند. از نظر نویسنده، این موضوع اولا خاصیت علم در حال تحول اقتصاد است و ثانیا از این حقیقت تلخ سرچشمه می‌گیرد که برای دهه‌ها، دستگاه تصمیم گیری و اجرایی کشور در حل مشکلات مربوط به حوزه علوم انسانی نیازی به بهره‌گیری از این علوم نمی‌دیده است و همین مساله سبب شده که تحصیلکرده‌های این حوزه‌ها تمرین و ورزیدگی کافی کسب نکرده‌اند تا در شرایط دشوار به کمک دستگاه اجرایی و سیاست گذاری بروند(درست همانند کشتی گیری که بدون تمرینات منظم، روی تشک در بازی‌های المپیک ظاهر شود). برای آنکه بحث خود را متمرکز کنیم و به روشن شدن موضوعی کمک کرده باشیم، مساله بازار و تلقی برخی اقتصاددانان از پدیده بازار را از نظر می گذرانیم(اعم از بازار کالایی مانند اتومبیل باشد تا بازار یک دارایی مالی به نام ارز یا یک دارایی حقیقی مانند مسکن). بسیاری از اقتصاددانان در برهه‌های مختلف و از جمله در طول حدود یک سال گذشته به طرح مباحثی راجع به بازار پرداخته‌اند که گویای سردرگمی اشاره شده فوق است. قانون عرضه و تقاضای اقتصاد به‌عنوان اجزای تشکیل دهنده هر بازاری در قرن نوزدهم توسط توماس کارلایل به طنز چنین تعبیر شده بود که اگر به یک طوطی آن را بیاموزی دیگر نیازی به اقتصاددانان نیست و هم او بود که اقتصاد را علم نومیدی تلقی کرد. اما اگر کارلایل اکنون در قید حیات بود یک عذرخواهی بزرگ در مقابل اقتصاددانان عرضه می کرد، چون علمی که او چنین پنداشته بود امروزه به تحلیل و راه‌حل‌یابی برای مشکلاتی می‌پردازد که او هیچ‌گاه تصورش را نمی کرد بخشی از حوزه علم اقتصاد شود(از بحث سیاست پولی گرفته تا تحلیل چگونگی سودمندی نظام حقوقی برای دستیابی به توسعه اقتصادی و چگونگی چاره‌اندیشی برای رشد همراه با حفاظت از محیط زیست). گرچه تحلیل هر بازاری همانند زمان کارلایل با استفاده از عرضه و تقاضا صورت می گیرد، اما آنچه با اهمیت شده نیروهایی است که خود را در قالب عرضه و تقاضا در بازار پدیدار می‌سازد در حالی که برخی نگاه‌ها به پدیده بازار همانند نگاه نپخته کارلایل است که در بالا به آن اشاره شد.

علاوه بر اصطلاح حباب که مفهومی متداول در بازار دارایی‌هاست و در حدود یک سال گذشته برای اشاره به مواردی به کار رفته که به کارگیری آن ناصحیح بوده است و همین موضوع هم در نوع واکنش سیاست گذار اثرگذار بوده است، اخیرا دیده شده که از اصطلاحی به نام «بازار موهوم ارز» استفاده شده است. نویسنده به‌عنوان یک معلم اقتصاد هرچه سعی کرده است، به فهم اصطلاح فوق نائل نشده است و آنگاه معلوم نیست افراد فاقد آشنایی با علم اقتصاد که بالای ۹۹ درصد افراد جامعه را تشکیل می‌دهند و این اصطلاح در معرض فهم آنها قرار گرفته است، چگونه قادر به درک آن می‌شوند. بازار به هر صورت بازار است و تا دلیلی برای شکل گیری آن(عوامل شکل دهنده عرضه و تقاضا) وجود نداشته باشد، بازار شکل نمی گیرد. اما این به آن معنی نیست که تحولات بازار آن چیزی است که مطلوب ماست. به‌طور طبیعی، در هر بازاری این امکان وجود دارد که تحولات آن در بردارنده عوارضی باشد که به زیان اجتماعی منجر شود.

نگاهی به آخرین تحولات بازار سرمایه

تالار شیشه‌ای در مسیر بهبود

امین قلعه‌ای

شاید برای شما هم پیش آمده که یکی از اطرافیان‌تان به از بین رفتن سرمایه‌اش در بورس سخن گفته باشد. در حالی که در روزهای نخستین هفته گذشته اخبار از رشد شاخص‌ها در بازار سرمایه حکایت می کرد، این روزها اخبار بورس از ریزش شاخص‌ها و ضرر و زیان شهروندان به واسطه سرمایه‌گذاری در این بازار حکایت می‌کند. بورس در این روزها غیر قابل پیش‌بینی‌تر از گذشته شده، ریسک‌های سیستماتیک موجود در بازار سرمایه بیش از گذشته سرمایه‌گذاران را در تصمیم‌گیری مردد کرده است. عرضه‌های نابه‌هنگام برخی از حقوقی‌ها نیز در این روند، تاثیرگذار است. در این بین پرسش اصلی این است که آیا بورس برای سرمایه‌گذاری مناسب است؟

بهبود نابهنگام شاخص‌ها

علی‌رغم افت شدید بازار در روز یکشنبه، بورس تهران دیروز روی دیگری را به سهامداران نشان داد. کمتر کسی از سهامداران خرد انتظار داشت یک روز پس از افت شدید قیمت‌ها و صف‌های فروش، به یکباره کل بازار، سبز رنگ شود و صف‌های فروش جای خود را به صف‌های خرید دهد. روز گذشته پس از شروع ساعت معاملاتی بورس اوراق بهادار، شاخص کل شاهد افزایش بود؛ به طوری که تا دقایق پایانی، معاملات رشد را تجربه کرد و پس از ۵۷۲۳ واحد افزایش تا رقم ۱۸۰ هزار و ۵۴۹ واحدی پیش رفت. شاخص کل هم‌وزن نیز پس از ۲۶۴ واحد رشد تا رقم ۲۸ هزار و ۷۱۴ واحدی افزایش یافت. شاخص آزاد شناور ۶۰۱۱ واحد تقویت شد و به تراز ۱۹۳ هزار و ۲۷ واحدی رسید. شاخص بازار اول و بازار دوم نیز هر یک به ترتیب ۴۶۱۲ و ۹۷۸۰ واحد رشد کردند. فولاد مبارکه اصفهان، صنایع پتروشیمی خلیج فارس و ملی صنایع مس ایران هر یک به ترتیب ۴۵۰، ۳۳۰ و ۳۰۰ واحد تاثیر مثبت روی نوسانات شاخص بازار داشتند. عرضه‌ها و حتی جمع‌آوری سهام توسط برخی از حقوقی‌ها در این روزها بیش از گذشته در روند معاملات تاثیرگذار است و شرایط را برای معامله‌سهامداران خرد تا حدودی غیرقابل پیش‌بینی کرده است. در گروه محصولات شیمیایی امروز رشد یک دست بسیاری از نمادها را شاهد بودیم. تاپیکو، پتروشیمی پارس، پتروشیمی شازند، پتروشیمی زاگرس، پتروشیمی غدیر و گسترش نفت و گاز پارسیان تنها بخشی از شرکت‌هایی بودند که در این گروه تا مرز پنج درصد افزایش قیمت را در سهام‌شان تجربه کردند. در گروه بانک‌ها و موسسات اعتباری نماد شرکت‌های بانک ملت، بانک تجارت و بانک صادرات ایران، بانک دی و بانک خاورمیانه از جمله نمادهایی بودند که رشد قیمت را تجربه کردند. این نمادها از سه تا مرز پنج درصد شاهد رشد قیمت بودند اما در طرف مقابل نماد بانک پارسیان صف فروش را تجربه کرد و پنج درصد در آخرین قیمت معامله خود را نشان داد. در گروه فلزات اساسی نیز شرایط بار دیگر افزایشی شد و سهام‌های بسیاری بودند که تا مرز پنج درصد رشد قیمت را تجربه کردند. دیروز حجم معاملات نسبت به روز گذشته بیشتر شده بود. در گروه فلزات اساسی حجم معاملات ۲۹۴ میلیون سهم و اوراق مالی به ارزش حدود ۱۴۰ میلیارد تومان رسید و در گروه محصولات شیمیایی حجم معاملات رقم ۲۰۲ میلیون سهم دست یافت و حجم معاملات رقم ۱۱۰ میلیارد تومان را تجربه کرد. خودرویی‌ها جزو گروه‌هایی بودند که یکباره چرخش کردند و بیشتر نمادهایشان نزدیک به پنج درصد رشد قیمت را رقم زدند. البته نمادهایی همچون فنرسازی زر، موتورسازان تراکتورسازی ایران و تولید محور خودرو را از جمله نمادهایی بودند که قیمت‌شان کاهش پیدا کرد. در عین حال نفتی‌ها دیروز رشد یکدستی را تجربه کردند و برخی از نمادهایشان صف خرید را داشتند. همچنین ارزش معاملات بورس تهران به رقم ۹۴۵ میلیارد تومان رسید که این رقم ناشی از دست به دست شدن ۲.۸ میلیارد سهم و اوراق مالی طی ۲۱۵ هزار و ۸۴۷ نوبت داد و ستد بود. آپفکس نیز دیروز ۶۷.۷۳ واحد رشد کرد و توانست با نشستن در تراز ۱۹۹۵ واحدی بار دیگر خود را به کانال ۲۰۰۰ واحدی نزدیک کند. ارزش معاملات این بازار ۹۲۱ میلیارد سهم و اوراق مالی را تجربه کرد و حجم معاملات به رقم ۱.۱ میلیارد سهم و اوراق مالی رسید.

البته الان مشکل بزرگی که در بورس وجود دارد این است که چون افراد تازه‌کار به کارگزاری‌ها مراجعه می‌کنند و مستقیما با معامله‌گران کارگزاری‌ها مرتبط می‌شوند، معمولا معامله‌گران کارگزاری‌ها نیز با این افراد تماس می‌گیرند و به آنها پیشنهاد خرید سهم می‌دهند

چرا مردم ضرر می‌کنند؟

گذشته از تحلیل اتفاقات روز بازار بورس نکته بسیار مهم رفتار شهروندان در قبال تحولات بازار بورس است. در شرایطی که کشور به دلیل تحریم‌های ظالمانه امریکا در شرایط بحران قرار گرفته است، بسیاری از هموطنان به دنبال روش‌هایی برای جلوگیری از کاهش ارزش دارایی‌های خویش هستند. سرمایه‌گذاری در بازار سرمایه یکی از این روش‌ها محسوب می شود. در این بین اما ورود سراسیمه به بازار بورس، بدون آشنایی با قواعد فعالیت در این بازار، باعث بروز ضرر و زیان به شهروندان می‌شود. داریوش روزبهانه تحلیل گر بازار سرمایه در این باره می‌گوید: «بسیاری همان طوری که چند ماه شنیده بودند قیمت سکه یا دلار صعودی است و به سمت بازار سکه و دلار رفته بودند اکنون هم شنیده‌اند که وضع بورس خوب است و با همان منطق سکه و دلار به بورس آمده‌اند. این‌ها درک درستی از بورس ندارند. نمی‌دانند تحلیل بنیادی چیست. حتی تفاوت سهم با سکه یا دلار را نمی‌دانند و می‌خواهند در بورس هم مانند بازار دلار و سکه رفتار کنند. وقتی عده‌ای با انگیزه‌های سفته‌بازانه به بازار دلار و سکه می‌روند و با همان منطق به بورس هم می‌آیند، طبیعی است که منطق رفتار سفته‌بازانه را با خود به بورس هم می‌آورند. اما مساله این است که سهام، چنین دارایی نیست و با آن نمی‌توان مانند سکه و دلار رفتار کرد.»

این کارشناس بازار سرمایه در ادامه در مورد دلیل رشد نگهانی شاخص‌ها در هفته گذشته و سپس فرونشست آنها می‌گوید: «به نظر من ورود نقدینگی بالا و قابل توجه در چند هفته اخیر موجب عدم تعادل‌هایی در قیمت سهام شده است. تحلیل مربوط به قیمت دلار و شرکت‌های صادرات‌محور، هنوز به صورت بنیادی تغییر نکرده است. ارزش سهام شرکت‌های صادراتی با توجه به قیمت دلار همچنان جای رشد دارد. به نظر من دستیابی شاخص کل به عدد ۲۷۰ هزار در میان مدت و تا پایان امسال قابل تحقق است. من معتقدم به جز ریسک‌های سیاسی که در مورد آبان ماه مطرح می‌شود و ممکن است به صورت مقطعی بازار را تحت تاثیر قرار دهد، اما شرایط کلی تغییر نمی‌کند و بازار سرمایه در همان بستر کلی رو به رشد به حرکت خود ادامه خواهد داد. اما ریزش‌های مقطعی که در چند روز گذشته شاهد بودیم تحت تاثیر حجم نقدینگی بسیار زیاد بازار و رفتار هیجانی و غیرحرفه‌ای افراد تازه وارد به بورس است.»

چگونه در بورس فعال شویم؟

بازار سرمایه قطعاً یکی از مهمترین محرک‌های رشد اقتصادی و توسعه در هر اقتصادی محسوب می‌شود. از همین رو تحولات بازار سرمایه از اهمیتی بالا برخوردار است. در کشور ما اما معمولاً بدلیل حجم نقدینگی بالا و البته باز بودن مسیر سرمایه‌گذاری در بازارهای سوداگرانه نظیر ارز، سکه و طلا و حتی زمین و مستغلات، بازار بورس کمتر مورد توجه شهروندان قرار می‌گیرد. لذا آگاهی عمومی در مورد نحوه ورود به این بازار چندان بالا نیست. از سوی دیگر کارشناسان بازار سرمایه معتقد هستند که ورود به بازار سرمایه نیازمند رعایت قواعدی است که عدم توجه به آنها در برهه‌های خاص مثل هفته‌های اخیر برای شهروندان ضرر و زیان به بار می‌آورد. مجتبی معتمدنیا، کارشناس بورس با اشاره به رونق بورس در ماه‌های اخیر و اشاره به هجوم و حضور عده زیادی از شهروندان عادی به بورس، اظهار داشت: در ماه‌های اخیر شاهد بودیم عده زیادی از مردم که تا کنون هیچ فعالیتی در بورس نداشته‌اند با شنیدن خبرهایی مبنی بر سوددهی بورس، پول خود را به این بازار آورده‌اند و بعضا مورد سوء استفاده سفته‌بازانی قرار گرفته‌اند که سعی دارند پول این افراد را پشت سهام مدنظر خود بیاورند. وی ادامه داد: فعالان حقیقی تازه وارد به بورس در این حوزه دانش و اطلاعات درستی ندارند. بهترین راهکار برای فعالان تازه‌وارد این است که تا یک بازه ۶ ماه الی یکساله از طریق صندوق‌های سرمایه‌گذاری و مشاوران سرمایه‌گذاری دارای مجوز، اقدام به سرمایه‌گذاری کنند و در این مدت خودشان اقدام به خرید و فروش نکنند. معتمدنیا اظهار داشت: البته الان مشکل بزرگ‌تری که وجود دارد این است که چون افراد تازه‌کار به کارگزاری‌ها مراجعه می‌کنند و مستقیما با معامله‌گران کارگزاری‌ها مرتبط می‌شوند، معمولا معامله‌گران کارگزاری‌ها نیز با این افراد تماس می‌گیرند و به آنان پیشنهاد خرید سهم می‌دهند. من به افراد تازه وارد پیشنهاد می‌کنم تا یک سال اول حضورشان به صندوق‌های سرمایه‌گذاری و مشاوران سرمایه‌گذاری دارای مجوز مراجعه کنند و از طریق آنها در بازار سرمایه فعالیت کنند و به تدریج دانش و اطلاعات خود را در این بازار افزایش دهند و با فضای بازار آشنا شوند، سپس خودشان مشغول معامله در بورس شوند. قطعا با این شیوه، سرمایه افراد تازه‌وارد، امنیت بیشتری خواهد داشت.

بورس در این روزها غیر قابل پیش‌بینی‌تر از گذشته شده، ریسک‌های سیستماتیک موجود در بازار سرمایه بیش از گذشته سرمایه‌گذاران را در تصمیم‌گیری مردد کرده است. عرضه‌های نابه‌هنگام برخی از حقوقی‌ها نیز در این روند، تاثیرگذار است. در این بین پرسش اصلی این است که آیا بورس برای سرمایه‌گذاری مناسب است؟

خبر

دبیر اجرایی گروه اقدام مالی مطرح کرد:

FATF به‌مثابه تضمینی برای سرمایه‌گذاری در ایران

دبیر اجرایی گروه اقدام مالی با تاکید بر این که انجام خواسته‌های FATF امکان داد و ستد ایران با سایر کشورها را فراهم می کند، گفت: ایران با این کار به جهان نشان خواهد داد که چارچوب قانونی محکمی برای مبارزه با پولشویی و تروریسم دارد.

به گزارش ایسنا، دیوید لوییس، دبیر اجرایی گروه اقدام مالی (FATF) در گفت‌وگو با شبکه بی بی سی در پاسخ به سوالی مبنی بر این که آیا تضمینی برای خروج ایران از فهرست سیاه این نهاد پس از اجرای خواسته های FATF وجود دارد، گفت: تضمینی وجود ندارد، اما قطعا ایران می‌تواند شرایطی را برای این کشورها فراهم کند که با سایرین وارد داد و ستد شوند، زیرا به جهان نشان خواهند داد که این کشورها محل‌های امن برای تجارت و سرمایه‌گذاری هستند.

لوییس در پاسخ به این سوال که مشکل و نگرانی اصلی ایران همین است که انجام خواسته‌های FATF خروجشان از لیست سیاه را تضمین نمی کند، اظهار کرد: ما نمی توانیم کشورها را مجبور به داد و ستد با دیگر کشورها کنیم، اما می توانیم یک برآورد عینی از شرایط آن کشورها ارائه کنیم که نشان دهد محل های امن برای سرمایه‌گذاری و تجارت هستند یا نه. ما استانداردهایی را در نظر می گیریم که جهانی هم هستند. معیارهای کاملا فنی که هدفشان دادن این اطلاعات است که آیا یک کشور تدابیر لازم را برای جلوگیری از سوءاستفاده گروه‌های تروریستی در نظر گرفته است یا خیر؟

وی در پاسخ به این سوال که از نظر آنها چه گروه‌هایی تروریستی هستند، بیان کرد: ما درباره این که کدام گروه‌ها تروریستی هستند تصمیم گیری نمی کنیم. این موضوعی است که سازمان ملل درباره آن تصمیم گیری می کند. حرف ما این است زمانی که سازمان ملل یک گروه را تروریستی می داند همه کشورها باید قطعنامه این سازمان در ارتباط با تامین مالی تروریسم را اجرا کنند.

دبیر اجرایی گروه اقدام مالی افزود: ما از تمام کشورها می خواهیم تامین مالی تروریسم را عملی مجرمانه قلمداد کنند. درباره ایران نیز امیدواریم تامین مالی تروریسم را غیرقانونی اعلام کند و این که استثنائاتی که برای گروه هایی مشخص در نظر گرفته را بردارد.

دیوید لوییس در پاسخ به سوالی درباره نام این گروه‌ها، گفت: این موضوعی است بین ایران و تعداد دیگر از کشورها. ما درباره این که این که این گروهها کدام هستند با ایرانی‌ها حرفی نخواهیم زد. کاری که ما انجام می‌دهیم این است که اطمینان یابیم ایران ساختار قانونی قوی و قدرتمندی برقرار کرده که به آنها اجازه نخواهد داد و برخی گروه‌ها را مستثنی کند.

وی در پاسخ به این سوال که روش سنجش پیروی ایران از این چارچوب چیست؟ گفت: درباره کشورهای عضو FATF روال این است که سالانه نظارت کنیم. ۳۷ کشور عضو مستقیم هستند. تیمی را برای سه هفته به آن کشور می فرستیم تا ساز و کارهای آن کشور را بازرسی کنند. ما ۹ نهاد منطقه‌ای هم داریم که عضو FATF هستند که وظیفه بررسی حوزه‌هایی

زیر نظر خود را دارند. یکی از دلایل قرار گرفتن ایران در فهرست سیاه این است که این کشور هیچ گاه عضو این نهادها و ساز و کارهای بین‌المللی نبوده است.

وی ادامه داد: در حال حاضر با این نهادهای منطقه‌ای ۲۰۴ حوزه قضایی مستقیم و غیر مستقیم زیر نظر ما هستند و یک تعداد انگشت شماری از مناطق جهان خارج از این نظارت فعالیت می کنند از جمله ایران که حتی یک بار هم نظام مالی اش بازرسی نشده است.

دبیر اجرایی گروه اقدام مالی خاطر نشان کرد: ما در سال ۲۰۱۶ همکاری با ایران را آغاز کرده‌ایم که با تمام توان استانداردهای بین‌المللی را اجرایی کند اکنون سه بار در سال با ایران ملاقات داریم. این ملاقات‌ها در رم بوده است. آنها مدارک خود از قدم‌هایی که برای شفاف سازی مالی برداشته اند ارائه کردند و ما هم به دقت بررسی شان کردیم در صورت اطمینان از صحت ادله آنها سپس تیمی را به تهران خواهیم فرستاد.

وی تصریح کرد: ما با بانک مرکزی ایران همکاری می کنیم. ایران با اقدامات خود به جهان نشان می‌دهد که چارچوب قانونی محکمی برای مبارزه با پولشویی و تروریسم دارد و به بانک های دیگر کشورها اطمینان می‌دهد که می‌توانند با ایران کار کنند.